

Pohjoisen korkeakoulutetut kehittämässä osaamistaan avoimessa korkeakoulussa

Anne Kautto, KM, suunnittelija, Lapin yliopisto

Laura Jokinen, KM, suunnittelija, Lapin yliopisto

Niina Riihiniemi, KM, HTM, koordinaattori, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: osaamisen kehittäminen, ohjaus, avoin korkeakouluopetus

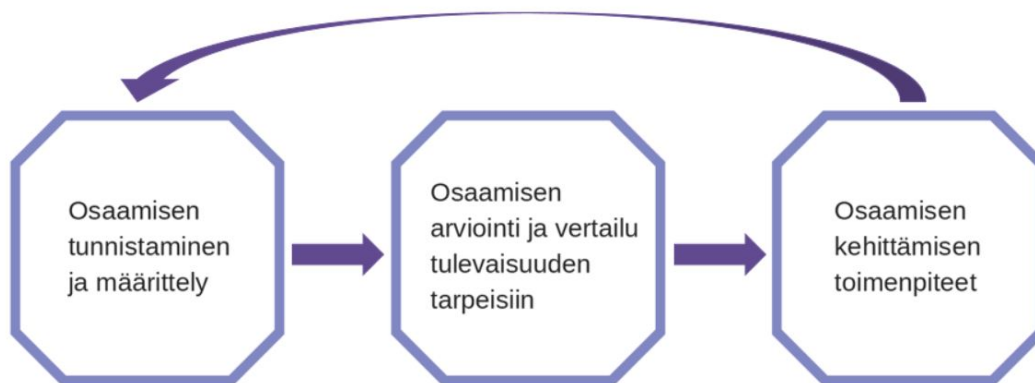
Lapin ammattikorkeakoulu ja Lapin yliopisto toteuttavat RAITO – Osuvaa urasuunnittelua korkeakoulutetuille -hankkeen 1.1.2016-30.6.2019. Hanke on Euroopan sosiaalirahaston ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen rahoittama. Hankkeessa on kehitetty ja tuotettu henkilökohtaistettuja uraohjaus- ja neuvontapalveluita työttömille korkeakoulutetuille. Korkeakoulutettujen ohjaamisessa on tehty yhteistyötä lappilaisten neuvonta- ja ohjaustyötä tekevien tahojen kuten TE-palveluiden ja koulutusorganisaatioiden kanssa. Lisäksi hankkeessa on kehitetty korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä korkeakoulutettujen työllistymiseksi Lapin alueelle. Hankkeen tavoitteena on ollut edistää korkeakoulutettujen työttömien ohjaus- ja neuvontapalveluiden saatavuutta sekä tarjota osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia työllistymisen edistämiseksi. (RAITO – Osuvaa urasuunnittelua korkeakoulutetuille –hanke 2019.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön raporteissa *Korkeakoulutus ja tutkimus 2030-luvulle* sekä *Korkeakoulutus ja tutkimus 2030-luvulle vision tiekartta* korostetaan jatkuvaa oppimista sekä kouluksellista ja ohjauksellista tasa-arvoa. Työelämän nopeat muutokset edellyttävät, että koko väestön osaamispääoma kasvaa. Nopea muutos kasvattaa tarvetta jatkuvalla oppimisella; osaamisen päivittämiselle ja uudistamiselle. Tämä puolestaan edellyttää koulutuksen ja ohjauspalveluiden kehittämistä vastaamaan joustavasti kansalaisten erilaisiin koulutustarpeisiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018.)

Lapin korkeakouluissa avoin korkeakouluopetus on yksi keskeinen väline tutkintoon johtavan koulutuksen rinnalla jatkuvan oppimisen mahdollistajana. Avoin korkeakoulu edistää koulutuksellista ja alueellista tasa-arvoa tarjoamalla joustavia yksilöllisiä opintopolkuja sekä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Avoimessa korkeakoulussa voivat opiskella kaikki iästä ja koulutustaustasta riippumatta. Opintotarjonta koostuu korkeakoulujen opetussuunnitelmien mukaisista opinnoista. Avoin korkeakouluopetus sopi hyvin RAITO-hankkeen kohderyhmän, korkeakoulutettujen työttömien, osaamisen kehittämisen poluksi. Tässä artikkelissa kuvataan hankkeeseen osallistuneiden ohjausta ja osaamisen kehittämistä avoimessa korkeakoulussa.

Osuva ohjausta osaamisen kehittämiseen

Osaamisen kehittäminen voidaan määritellä Saralan ja Saralan mukaan (2010, 35) kyvyksi muuttaa toimintaa jäsentämällä sitä uudelleen ja hankkimalla siihen tarvittavaa tietoa, kyse on siis oppimisesta. Viitala (2009, 181) kuvaa osaamisen kehittämistä dynaamiseksi oppimissykliseksi, joka koostuu kuvion yksi mukaisesti 1) osaamisen tunnistamisesta ja määrittelystä, 2) osaamisen arvioinnista ja vertailusta tulevaisuuden tarpeisiin sekä 3) osaamisen kehittämisen toimenpiteistä.

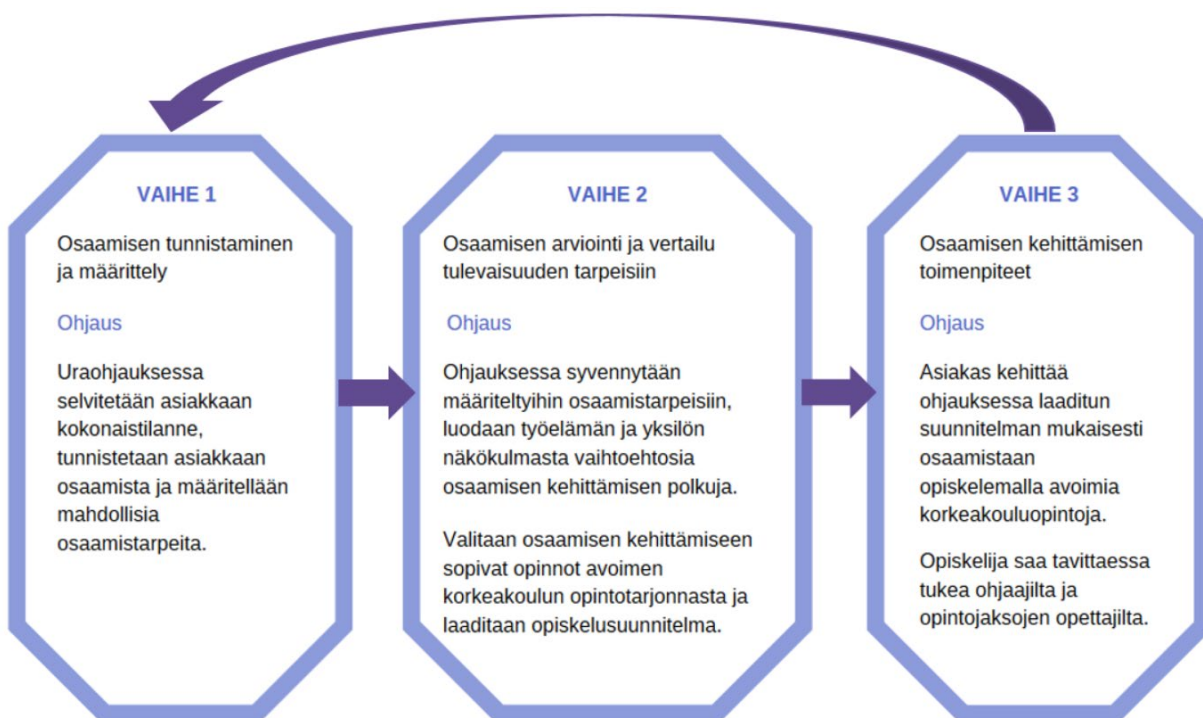

Kuvio 1. Osaamisen kehittämisen prosessi (Viitala 2005, 87).

Usein osaamisen kehittämisen prosessiin tarvitaan ohjausta, jäsentelyä ja tukea. Ohjaustilanteissa tärkeää on aika, tila ja asiakkaan kunnioitus. Hyvä ohjausprosessi tukee asiakkaan voimaantumisen kokemusta, itsesäätelytaitojen kehittymistä ja motivoitumista. (Onnismaa 2007, 38-43.)

RAITO-hankkeessa osaamisen tunnistamista, arviointia ja kehittämisen toimenpiteitä tuettiin ohjauksella kuvion kaksi mukaisesti. Hankkeeseen osallistuneille tarjottiin aluksi mahdollisuus henkilökohtaiseen ohjaukseen uraohjaajien kanssa. Ohjauksessa selvitettiin asiakkaan kokonaistilanne, kartoitettiin olemassa olevaa osaamista ja mahdollisia osaamistarpeita. Yksilöllinen uraohjaus sisälsi urasuunnitelmien puntarointia, työllistymismahdollisuuksien kartoittamista, työhakemusten työstämistä, työnhakukanavien kartoittamista, kärkeosaamisen kirkastamista ja osaamistarpeiden määrittelyä. Seuraavassa vaiheessa ohjausprosessia syvennyttiin määriteltyihin osaamistarpeisiin sekä uraohjauksessa että avoimen korkeakoulun ohjauksessa. Asiakkaan kanssa suunniteltiin vaihtoehtoisia osaamistarvetta vastaavia opintopolkuja ja niiden toteuttamista.

RAITO-hankkeessa asiakkaat saivat mahdollisuuden kehittää osaamistaan avoimessa ammattikorkeakoulussa tai avoimessa yliopistossa maksutta 15 opintopistettä. Asiakkaan kanssa laadittiin opiskelusuunnitelma. Asiakas opiskeli suunnitelman mukaisesti ja sai tarvittaessa ohjausta opiskeluun avoimen korkeakoulun ohjaajalta.

Kuvio 2. RAITO-hankkeen asiakkaiden henkilökohtainen ohjaus osaamisen kehittämisessä mukailen Viitalan osaamisen kehittämisen prosessia (Viitala 2005, 87).

Avoimen korkeakoulun ohjaajan rooli ohjausprosessissa oli kuuntelemalla ja kyselemällä selvittää tarkemmin osaamistarvetta ja kertoa osaamisen kehittämisen mahdollisuuksista avoimessa korkeakoulussa. Ohjaajan tehtävänä oli tukea asiakkaan päätöksen tekemistä osaamisen kehittämisen ja opiskelusuunnitelman suhteen. Ohjausprosessi sisälsi yleensä useita tapaamisia. Ohjaajalta prosessi edellytti nopeaa asiakkaan henkilökohtaisen elämäntilanteen hahmottamista sekä vaihtoehtoisten opintopolkujen suunnittelua ja työelämän näkökulmasta realististen tavoitteiden asettamista asiakkaan kanssa.

Ohjauksen tuloksena noin 20 prosenttia hankkeeseen osallistuneista kehitti osaamistaan avoimessa korkeakoulussa. Muutama heistä hakeutui ohjauksen innoittamana jopa tutkinto-opiskelijaksi. Osa hankkeen asiakkaista ei suorittanut opintoja avoimessa korkeakoulussa. Syitä tähän olivat esimerkiksi, että avoimen tarjonnasta ei löytynyt osaamistarvetta vastaavia opintoja, opintojen aikataulut eivät sopineet asiakkaalle, elämäntilanne muuttui ja työttömänä opiskelun haasteet.

Avoimen korkeakoulun *Uraa tukevat opinnot*

Hankkeessa rakennettiin asiakkaiden ja työelämän tarpeet huomioiden avoimen korkeakoulun opintoina tarjottavat *Uraa tukevat opinnot*. Opinnot koottiin korkeakoulujen opetussuunnitelmista ja jaoteltiin seuraaviin teemoihin:

- Johtaminen ja esimiestyö
- Liiketoiminta ja yrittäjyys
- Työelämä-, IT- ja viestintätaidot
- Itsensä johtaminen ja hyvinvointi

(RAITO – Osuvaa urasuunnittelua korkeakoulutetuille –hanke 2019.)

Uraa tukevat opinnot sisälsivät sekä yksittäisiä opintojaksoja että opintokokonaisuuksia. Teemat koostuivat eri koulutusten tai tutkinto-ohjelmien opinnoista, joilla voi vahvistaa työelämässä tarvittavia taitoja. Esimerkiksi kielten, projektityön, taloushallinnon ja markkinoinnin osaamisesta on hyötyä eri alojen työtehtävissä. Lisäksi opinnoilla on mahdollisuus kehittää erityisosaamista, jolla voi erottua työmarkkinoilla. Tällaisia opintoja ovat esimerkiksi palvelumuotoilu ja digitaaliset liiketoimintaratkaisut. Näiden teemojen lisäksi asiakkailla oli osaamistarpeidensa mukaisesti mahdollisuus valita myös muita avoimen korkeakoulun tarjoamia opintoja.

Kokemuksia ohjauksesta ja osaamisen kehittämisestä

Hankkeen asiakkaat kokivat ohjauksen avoimessa korkeakoulussa asiantuntevaksi ja uusia mahdollisuuksia avaavaksi. Asiakkaat kertoivat palautteissa, että tulivat kohdatuiksi ihmisinä ja ohjauksessa keskityttiin juuri heille oleellisiin asioihin. Etäohjauksen ja -opiskelun mahdollisuus koettiin tärkeäksi.

”Olen saanut paljon tukea. Minua on ohjattu, autettu, kuunneltu ja aina on löytynyt kysymykseen apu. Ohjaus onnistu Skypen kautta ja tuntui kuin olisi istunut samassa huoneessa.”

Opiskelijoiden mielestä opintoihin osallistumisesta oli hyötyä ja opintojen sisällöt tukivat omaa urasuunnittelua. Opinnot vahvistivat asiakkaiden osaamista tulevaa työelämää ajatellen.

”Opinnoista on aina hyötyä, kun saa niitä suoritettua.”

”Sain eri näkökulmia asioihin. Eri näkökulmien tarkastelu on kuin timanttia kääntelisi ja se näyttää erilaiselta eri suunnasta katsottuna.”

Lopuksi

Hankkeessa kootut *Uraa tukevat opinnot* ovat yksi esimerkki avointen korkeakoulujen opinnoista. Tarjolla on myös paljon muita opintoja ja opintokokonaisuuksia. Hankkeessa kootut avoimen ammattikorkeakoulun ja avoimen yliopiston kautta tarjolla olleet *Uraa tukevat opinnot* jäävät avointen korkeakoulujen tarjontaan. Lisäksi opintojen suunnitteluun ja opiskelun tukemiseen on tarjolla sekä lähi- että etäohjausta. Opintotarjontaa ja ohjausta voivat hyödyntää kaikki opiskelusta ja oman osaamisensa kehittämistä kiinnostuneet. Hankkeen keskeisenä tavoitteena oli tukea asiakkaiden osaamisen kehittämistä työllistymisen edistämiseksi. *Uraa tukevilla opinnoilla* ja ohjauksella edistettiin hankkeen kohderyhmän työllistymistä ja tuettiin yksilöiden osaamisen kehittämistä sekä jatkuvaa oppimista.

Lähteet

Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Hakapaino. Helsinki.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Korkeakoulutus ja tutkimus 2030-luvulle. Viitattu

22.3.2019. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160456/okm44.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Korkeakoulutus ja tutkimus 2030-luvulle vision tiekartta.

Viitattu

22.3.2019.

https://minedu.fi/documents/1410845/12021888/Korkeakoulutus+ja+tutkimus+2030-luvulle+VISION+TIEKARTTA_V2.pdf.

RAITO – Osuvaa urasuunnittelua korkeakoulutetuille –hanke 2019. Viitattu 29.3.2019.

www.lapinuraohjaus.fi

Sarala,U. & Sarala, A. 2010. Oppiva organisaatio. Oppimisen, laadun ja tuottavuuden yhdistäminen. Gaudeamus. Helsinki.

Viitala, R. 2005. Johda osaamista! Osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön. Otava. Keuruu.

Viitala, R. 2009. Henkilöstöjohtaminen strateginen kilpailutekijä. Edita. Helsinki.

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

